

Učiteljski Tovariš.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dne vsakega meseca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj IX.

V Ljubljani 1. oktobra 1869.

List 19.

Solnčnica in germ.

Djala nekdanj solnčnica je germu:

»Bratec, pa zakaj mi delaš senco,

Senco meni toliko škodljivo,

In me z vejami zakrivaš tako,

Da ne sije solnce gorko name,

Da ne morem lepo čversto rasti,

Ne oziram se v rumeno solnce,

Ki odprè glavico vselej mojo

In krasoto mojo kaže svetu,

Kaj tù nad menoj raztezaš veje,

Da tak' venem v gosti senci tvoji?»

Germ pa ji prijazno reče tako :

»Sestrica preljuba, nič ne misli,

Da ti nalašč tukaj delam senco,

Da ne sije solnce ljubo na-te,

Nič ne misli, da so moje želje,

Da bi žalostno ti kdaj zvenela,

Ampak dobro vedi in zapomni,

Da me vsadil je vertnar na mesto,

Da po zemlji širim korenine,

Da na kviško raste moje deblo,

Da raztezam veje na vse kraje

In človeku delam hladno senco.

Vedi, vsadil me vertnar je simkaj,

Čigar vert je vsa ta lepa zemlja,

On oba je vstvaril tudi naju,

Nama vkažal tukaj čversto rasti!»

Táko se prepirata od jutra.

Solnce svetlo se za goro skrije,

Solnčnica pa več ne odgovarja,

Noč pokrije tamna zemljo širo.

Leto dolgo kmali je minulo,
 Prišla zopet pomlad je vesela,
 Ko vsi germi lepo zelenijo
 In cvetice vstajajo iz zemlje;
 Al' na mestu, kjer poprej sta rastla
 Germ košati, solnčnica rumena,
 Videti nobenega ni bilo.

Fr. Cimperman.

Poterpežljivost.

Raznoteri so človeški stanovi, raznotere so tudi lastnosti, ktere so temu in unemu stanu pred vsem potreba.

Ako je sodniku pred vsem treba bistrournosti, vladarju modrosti, vojaku izurjenosti, treba je pa ljudskemu učitelju pred vsem hasnovite — poterpežljivosti. Koristno je, da je učitelj sploh izobražen, posebno pa znajden za to, kar njegov stan tirja od njega, ali krona vsega tega je pa le poterpežljivost. Kakor je rekel tisti slavnj vojskovodja, kterega je kralj vprašal, kaj je naj bolj potrebnega za vojsko, da prvič denar, drugič denar in tretjič denar, tako bi jaz rekel radovednemu na vprašanje, kaj je naj bolj potrebnega pri šoli, da prvič, drugič in tretjič — poterpežljivost.

Prišel sem pa s tem svojim predmetom na široko polje, kjer vidim toliko potov pred sabo, da ne vem, kam bi jo ukrenil, pa da govorim po domače in umevno: ne vem, kako bi se lotil svoje naloge, ali kje bi učitelju naj prej priporočal poterpežljivosti ali v družinskem življenji, ali pri šolskem podučevanji. Pervo opuščam za danes, ker ta stvar je sedaj povsod na dnevnem redu in nočem ponavljati, kar smo že stokrat in stokrat slišali; samo bojim se, da bi stvar ne ostala še leta in leta na dnevnem redu, ker na poslednje vprašanje: „kdo bo dajal, kje se bo jemalo“, še ni nihče odgovoril!

Govoriti hočem tedaj danes le od poterpežljivosti v ožjem delokrogu, ktere namreč potrebuje učitelj pri podučevanji.

Dasiravno je prvi in naj zdatnejši pripomoček ta, kterega najdemo v kerščanski nravi in kteri je zapopaden v zveličarjevih besedah: „V svoji poterpežljivosti si bote svoje duše ohranili“, vendar ne bo od več, ako pogledamo na tančneje polje,

ktero mora učitelj obdelovati, zemljo, ktero mora orati in prekopati, to je, pogledajmo si otroško naravo, skušajmo si, da jo spoznamo, morebiti nas bo to bolj spodbadalo v nevtrudljivo delavnost in stanovitno poterpežljivost.

1. Spoznati moramo otroško naravo. Naši učenci so naj več nevedni in neumni otročaji; zdravi ne potrebuje zdravnika in učeni ne učenika. Ko bi se nad nevednostjo otrok pritoževali, je ravno tako, kakor da bi se kmet pritožil, da mora zemljo obdelovati, ali zdravnik, da mora bolnike ozdravljati. Naj več pa pomaga, da se učitelj spominja sam na svoja leta, kako se je on učil, kaj si je tačas od učnikov želel ali voščil. Ker se otrok ne more visoko vzdigniti, kakor odrasčen učenik, se mora letá ponižati, in z otrokom ravnati po otročje; otrok ne more tako soditi, kakor odrasčeni, njegove duševne moči še niso zadosti terdne, da bi mogel razumeti. Učenik si mora že naprej biti v zavesti, da bodo otroci slabeje napredovali, kakor si on misli, ali kakor se spominja od svojih mladih let nazaj. Še le skušnja pripelje učenika do spoznanja, da stopnja, na kateri so, je čisto naravna pot, ktero prehodi vsak človek, preden dozori njegov um. Od prvega mora učenik le terdno verjeti, da imajo otroci dobro voljo, da bi dobro storili, čeravno se dosti napačno vidi.

Poglejmo poterpežjivega učenika v šoli! Poterpežljivost že razodeva v tem, da se ponižuje v svojem mišljenji do otroka, da z njim tudi govori po otročje. Zadovoljin je tudi, da otrok le napreduje, in le toliko tirja od njega, kar se pri njegovih letih tirjati more. On vé, da otroku pameti ne more notri vlití, da to pride vse o svojem času. Poterpežljivi učenik še ni razserden, če se otroci ne naučé toliko, kolikor je pričakoval, sej ga s tem niso hoteli razžaliti. Znabiti, da so še preslabi ali da so se le zmotili. Učenik tudi izgovarja otroka, ter rad pripisuje zamude ali pogréske pri otrocih domači izreji. Ne zapušča nevednega, kakor zdravnik ne bolnika. Če ga ne more veliko naučiti, ga nauči saj toliko, kolikor je mogoče. Povsod je miren in pohleven v svojem vedenji.

Komu pa čem primerjati serditega učitelja? Bil je jasni večer meseca sušca. Pred neko spavnico imajo mački svojo ponočno godbo. Muren jo naprej gode in dva postarana mačka ga vbrano spremljata. — Razkačen gospodar, ki ni imel pokoja vstane, v naglosti podere dva stola, zaletí se v mizo, ter jo

prekucne v stekleno omaro. Po sobi nastane hruš in truš, da se vsa hiša zbudi. — To je podoba učitelja, ki zgubi poterpežljivost. Škoduje sam sebi naj več. Otroci ne marajo zanj, pred Bogom in pred ljudmi zgubi zasluženje; njegov trud se ne priznava. Po pravici tedaj Sailer pravi: „Nevtrudljiva poterpežljivost, nepremagljiva perzanesljivost — naj težja umetnost odgojiteljeva, je tudi naj potrebnejša pri нравnem izobraževanju. Če možu poterpljenja zmanjka, kaj bo še le pri otroku!“

Naj več pa učenika poterpljenje zapušča ne zavoljo otrok, marveč preseda mu, ker eno in isto reč tolikrat in tolikrat ponavlja, in je stvar premalo zanimiva.

Zato se večjidel učeniki naj prej naveličajo učenja pri začetnikih, ker tukaj mora učitelj naj bolj ponižati se, da ga otroci razumejo; vendar tako hudo in težavno pa to vendar le ni. Koliko je ljudi, katerih opravilo je še dolgočasnejše na svetu, kakor nauk pri začetnikih! Tukaj ne sme človek poslušati, kaj se mu prilega, marveč, kaj je dolžnost, in ko premaga prvo merzenje, ga delo čedalje bolj veseli.

Ljubezen do podučevanja, premišljevanja o odgoji in lastna skušnja poterjuje tedaj učitelja v poterpežljivosti. Kdor pa po rokodelsko uči, sam naj več terpi; kdor pa v duhu in ne po čerki podučuje, najde zmirom nekaj, kar ga zanimiva; otroci ga radi poslušajo in se učé z veseljem.

Naj več pa stori veren pogled na tistega, kateri je 33 let po zemlji hodil zgubljenih duš iskat. Pa kaj takega pisati, ni več moderno, tedaj se hoče tudi „Tovarš“ o tej reči poboljšati in raji molči od tega; zagotavljam pa vendar, da je stara skušnja to sredstvo poterdila in da tistim, ki ga rabijo tudi še dan danes pomaga.

X.

Stari in mladi Slovenec.

Pro — prē; prozū — prezū.

O. Pro praep. *πρό prae* 1) in fontt. psl. nonnisi in compositione usurpatur, 2) solum habes in fontt. russ. na pr. pro čito cur, pro to ideo; prē particula composita cum verbis et nominibus: prēbiti, prēbaba, prēbogatū; saepe prē habes pro prēdū, ut o pro otū; adde prē adv. ante praep. ante cum gen. iungenda. Prozū praep. per cum acc., prēzū super,

praeter cum gen. et acc.; serb. proz, prez; polj. prze, przez.

S. Pro pisarijo ini Slovani tako pogostoma, da se ga bode navaditi i nam Slovencem, ki pravimo proč i preč, prostor i prestor, prodati i predati; prognati, providenije i převēdenije providentia et praescientia, propad, prorok, provod i prevod i. t. d.

Prokaza — prokuda.

O. I prokazū lepra, prokaziti perdere, prokaženū leprosus; prokuda improbitas, prokuditi corrumpere, prokudēti corrumpi, prokudivū; russ. dial. prokuda homo fraudulentus.

S. Kakor prokazivū improbus, malus p. — va vĕra, — vi nravi cf. kaziti - ati; prokudinū - nikū, -livū protervus, perniciosus (cf. kuditi VI, 52).

Prokū — proč.

O. Prokū adj. reliquus; prokū n. reliquiae, nom. propr. proksiči; prokoje in posterum; pročī, pročīnū - nī adj. reliquus, sequens, pročij; pročēje igitur, ceterum, pročē adv. igitur et praep. sine cum gen.; pročī adv. procul weg; pročīna tempus futurum.

S. Nsl. proč, preč; divide pro et rad. ač, anč, cf. rus. opriči; proksen nsl. croat. delicatus, gošćenje proksĕno; stsl. prokvī praep. pro cum dat. vel acc. cf. protivā, serb. proću, nsl. gor. proke in pročē za proti.

Prolētiĕje.

O. I prolēti f. i protulētiĕje ver, -tīnu vernus, croat. protulicé, serb. prolitje, primalitje, navadno spomlad.

Prositi.

O. Petere, quaerere, scr. praç lat. precari ahd. fragen.

S. Razun prositva f. preces tudi prošba, prošeniĕje in prošnja, prošici, prošicij, prošjakū, prošakū, nsl. bulg. prosjak, mendicus, indigens, in celo prosataj (gener, socer) qui conciliat.

Prostū.

O. Prostū adj. extensus, promissus, quem sensum primariumesse putamus; prostū vlasy ἀπλόσις promissum capillum habens (e pro et strēti videtur constare); simplex, rectus, vilis, rudis, laicus prostinū, prostici, plebeius popomū i

-cemŭ, liber, insons; sĭ, is prosta omnino, prorsus (magy. paraszt).

S. Iz teh se jih dá razlagati skor brez števila: prostorŭ spatium, pa tudi stsl. potestas, libertas, prostiti komu kaj i koga česa remittere, liberare, prostost - ota - inja rectitudo, simplicitas; prĕprostĭ f., -stvo - yni - ina - ije; prĕprostŭ adj. simplex, imperitus, vilis, fatuus.

Protorŭ.

O. Protorŭ sumtus, rad. tr; protoriti impendere, sumere (cf. potrāsiti).

Prŭrŭ.

O. Prŭvniĭ, prŭvĭciĭ, prŭvĕšniĭ primus, qui ab initio, antiquus, prŭvyj; prŭvoje primum, olim; prŭvĕje prius; — vĕniĭciĭ, — vĕsniĭciĭ primogenitus.

S. Kar gr. pro, proto, archi — kaže slov. prvi v sostavah: pervonačelnik, - prestolnik, - sedalnik, - sednik praeses, pervostatelj praefectus, pervomačeniĭ protomartyr, — sŭveštenikŭ summus sacerdos; pervstvo primatus, pervovati, pervstvovati primum esse gr. πρωτεύειν; prŭvyj medĭ mel optimum; nsl. prvlje, prlje, stoprv stoprav maxime, stopram, serb. stoprice recenter; topriĭvo unde russ. teperiĭ; spervĕnja stsl. otĭ, isprŭvĕniĭ, croat. serb. prvanji, prvašnji vorig, čes. první; pervenec, - nĕič.

Prŭh —.

S. Dokaj pomenov kažete iz te korenike: prŭh - rad. prh volandi, saliendi vim habet nsl. prhati: ptič prha salit sprhnuti evolāre, oprhnuti putrescere cf. prah et stieben, staub; prhuti, prhot furfures capitis, prhek, prhav fragilis, prhčati se: hruške se prhčajo; prhavica, prhuta loderasche, prhavka favilla, prhljaji furfures, pršeti nieseln; prŭhanije pa titillatio; pryhanije fremitus; in prysnaĭi spargere, effluere, rad. prysk rus. pryskatĭ, prysnuĭti.

Prĕvesti — voditi — lagati.

O. Prĕvesti - voditi je traducere, prĕložiti - lagati transponere, vertere.

S. Vidim, da imate že stsl. tudi vertere p. prĕvesti pisanija otĭ grĕčiskiyihŭ pisaniĭ i prĕložihŭ vĭ slovĕniŭskyĭ jezykŭ; prĕvodŭ translatio, - ĭnikŭ, - iteli, — prĕlogŭčij - lagŭčij interpres, prĕlagataĭ explorator.

Prêvûžeti.

S. I stsl. je prêvûžeti se sese effeze; prêvûžetü sublimis, nsl. prevzeten.

Prêvétü — věčnû.

O. Prêvétü je proditio, prêvétinikü proditor, cf. nsl. prevečati, prevečanje; prêvēčnû pa je *προαιώνιος* qui fuit ante omne aevum, aeternus.

Prêdavati — prêdûlagati.

S. Prêdavati ali prednašati v pomenu „vortragen“ t. j. učiti je pač nemškuta, stsl. prêdavati le prodere, -vîci -vînikü proditor, traditor; prêdûložiti — in prêdûlagati pa je proponere, prêdûlogü propositio.

Prêdükü.

O. Prêdükü maiorum unus; nsl. predci t. j. predniki.

Prêizrêdinû.

S. Izrêdinû i prêizrêdinû eximius, extraordinarius, bolje od hrov. slov. izven - ali izvanreden.

P a š n i k.

Dušne cvetice. Kdor se neprenehoma bojuje in dela, pridela si naj boljši pridelek: mir v sebi in veliko ceno svoje zavesti.

(Burov.)

V mladosti se vloži podlaga za vsako čednost, pa tudi za vsako hudobijo.

(Seume.)

Pri ljudeh ne bodeš boljši, če že dober k njim ne prideš.

(Jean Pavl.)

Žalostnega možá že še prenašam, ali žalostnega otroka ne morem gledati.

(Jean Pavl.)

Kedaj naj se začénja otrok dušno vzrejati? Pri prvem dihu njegovega rojstva.

(Jean Pavl.)

Kdor močvirje posuši in ceste dela, stori veliko; kdor pa ljudi vzreja, stori več.

(Salzmann.)

Za svoje otroke išči le takih odgojnikov, katerim se ne more v življenji in šegi ničesa očitati, in take, kateri so že mnogo skusili na svetu. Prava izreja je vir in podlaga vse poštenosti.

(Plutarch.)

Jezik je značaj našega uma.

(Herder.)

Otrok prva sreča so bogaboječi starši, pa tudi staršev naj večja čast so pobožni, lepo izrejeni otroci.

Sestra prave ljubezni je prijaznost; ona dela prijetno življenje. Prijateljev pa ne smeš pozabiti; pravih prijateljev cena je velika.

Večja ko je čigava vrednost, večja je tudi ponižnost; sej se le prazni klas povikšuje.

Bojimo se Boga in spoštujemo cesarja; s šuntarji in pun-tarji se ne pečajmo!

Šola je draga reč, ako je živa za Boga in za domovino. Oživljati šolo pa morajo učitelji. Ako so učitelji terdi ko les in merzli ko kamen, tudi mladina odreveni; ima oči pa ne vidi, ima ušesa, pa ne sliši, ima serce, pa ne občuti ne svojih, ne drugih potreb. Taka šola in pa ledena jama cerkvi in domovini več škoduje, ko hasne.

(Slomšek.)

Šolske stvari.

Povestice za otroke.

Volk, lesica in mačka.

Sli ste po poti vkup lesica in mačka, in se pogovarjate, kaj je prav, in kaj ni prav. Obe pravite, da je rop in morija naj večja hudo-bija. Dalje po poti zagledate volka, ki je ravno ovco tergal. Zeló se jezite in psujete to neusmiljeno djanje in grozno pregreho. Pri takem pogovoru pridete do vasí. Tù vidite pred neko hišo kokljo s piščeti. Lesica hitro skoči in zadavi kokljo; mačka pa vjame piščanca in steče v kot ž njim. Pozabile ste namreč na vso svojo čednost in modrost.

Človek rad graja napake drugih; sam svojih pa ne vidi.

(A. G. Meissner.)

Mladi slavček.

»Vidiš, mamica, kako lepi červiči so v tem le hramčku«, pravi mladi slavček svoji starki; »kdo mi brani, da bi ne vžil te mastne

jedi?« »Ravno to, ker nam nihče tega ne brani in ker nam je nastavljeno, nam kaže, če smo modri, da naj se ne dotaknemo nevarne reči«, odgovori ji starka. »Tega ne razumem«, pravi mladi slavček, skoči v nastavljeno tičnico, in se vjame.

Puhla modrost in sladkosnednost pripelje v nesrečo.

(F. Meineke.)

Vlovljeni kljunač in tičar.

Kljunač se vjame za nogo v nastavljeno zanko. Tičar pride k njemu in ga hoče zadaviti. Kljunač pa lepo prosi: »Pusti me, ljubi moj, naj letim na prosto; za dar ti hočem namesto sebe deset drugih tovaršev kljunačev v zanke privabiti«. Tičar pa pravi: »Ravno zato, ker si tako hudoben, da hočeš svoje tovarše v smert izdajati, zaslužiš, da te umorim. Zadavi ga.

Tudi v nesreči bodi pošten!

(A. G. Meissner.)

Koristne stvari.

Iz zgodovine o znajdbah.

(Dalje.)

4. Perva pota.

Tisuč in tisuč let je preteklo, preden so ljudje mislili na boljša pota in vredene ceste. Pri začetku so ljudje poznali le samo steze za peš; ko pa so sčasoma iznajdili vozove in so poznali moč in korist nekterih živali, so spremenili steze v kolo-vozna pota. Pa tudi ta so bila dolgo še prav za silo narejena. — Ko so se ustanovile države in se je zbudilo trgovstvo in poljedelstvo, so napravljale ceste posamne srenje, dežele in države. Že Egipčani so delali ceste z odtočniki (grabni) pri kraji; Sirčani so imeli na sredi zvišane in Greki so jih nasipali s kamenjem in peskom.

5. Vožnja.

Perva vožnja bila je na saneh po snegu in ledu in v gor-kih deželah po stermih bregovih in rebrih. Vpregali so naj pred pse in druge manjše živali, pozneje še le konja, osla, vola i. t. d. Za tim, so namesto sanincev naredili kolesa in tako prva kola.

(Dalje prih.)

Splošni učiteljski zbor v Gradcu.

(Dalje.)

Po nekterih vzajemnih pogovorih se o berilu tako le končno določi:

1. Berilo naj učence uči razumno brati, naj jezik zbuja in razvija in jih sploh vnema za lepoto v jeziku.
2. Berilo naj požlahtnuje čutila in boljša serce.
3. Berilo naj se ravna po učencevi starosti in zmožnosti.
4. Vsaka berilna vaja naj obsega kaj celega in naj se splošno vjema z drugimi nauki.
5. Berilo naj ima tudi na vsaki stopnji kaj iz narodnega slovstva.
6. V prve berilne razdelke naj se jemlje več pesniških stvari.
7. Le ta, kdor je omikan in skušen v šolstvu, more pisati in sestavljati šolska berila.
8. Zapraka pri spisovanju beril in pri podučevanju je, da si učitelj ne sme sam prosto voliti šolskih beril.

Na versto pride druga točka: „Ako pride življenje v šolo, gre šola v življenje“.

O tem govori naj pred g. Kremer, vodja učilniške šole v Mariboru, in kaže, da učitelj oživlja šolo le takrat, kedar se sam čuti živega; učitelj naj ima tedaj veljavo pri družini in srenji. Tudi naj se zboljša učilni načert. Proč z vsemi nepotrebnimi šolskimi knjigami! Namesto mertve čerke naj bodo živa beseda! On nasvetuje:

1. Učitelji vsake posamesne dežele naj prosijo deželne zbore, da naj se učiteljska plača brez odloga in porazumljevanja tako vravná, da bode učitelj sam in s svojo družino mogel po svojem stanu spodobno živeti.
2. Cerkvenikova (mežnarjeva) služba se ne sme združevati z učiteljevo službo.
3. V vsaki šolski srenji naj se napravijo društva za lepo izrejo.
4. Šolski okrajni ogledniki (Bezirksschulinspektoren) naj služijo kakor deželni šolski ogledniki, da ne bodo še v kaki šoli podučevali.
5. Javna šolska spraševanja naj se odpravijo, in namesto teh naj se obhajajo otroške slovesnosti.

Vse to se sprejme.

G. državni poslanec Herrmann govori o „nalogi ljudske šole z ozirom na avstrijske razmere“, ter kaže, kako težaven je učiteljski stan še posebno sedANJI čas, v katerem se tu pa tam gibljejo razne stranke. Pravi, da naj bode učitelj nad vsemi, t. j. on naj iz višjega stališča opazuje vsako tako gibanje, in naj se povsod ravna kot moder mož, ki je vnet za pravico in resnico.

2. sept. t. j. tretji in zadnji dan zborovanja stopi na oder naj pred ljubljeni starček g. Köhler iz Dunaja. Ta sivi govornik kaže v živih zgodovinskih črticah kaj je bila šola nekdanj in kaj je sedaj za življenje, in kakošna mora biti, da bode prevagovala v novi eri. Poslednjič želi, da naj vlada razpiše darila za naj boljše pedagogične spise.

Za tem govornikom stopi prvičrat v učiteljskem zboru na oder ženska, gospodična Ana Grossnig, učenica iz Gradca. Pravi, da bi bilo prav, ako bi se učiteljskih zborov in sploh učiteljskih društev in shodov vdeleževale tudi učiteljice, ktere bodo gotovo prav zveste tovaršice in učenke svojih skušenih sodelavcev.

Zadnja in prav važna obravnava je bila: „Kako naj se vredí učiteljska plača in stopnjevanji v učiteljskih službah“? Poročevalec o tej točki je bil g. učitelj in vrednik Jessen iz Dunaja, kteri je po pravici v zboru zvonec nosil. Naj pred kaže, da se učiteljem ne more nikakor očitati, da bi bili preveč sebični, da ne govoré drugega, kakor o svoji plači itd. Učitelji so v vseh dosedanjih zborih dostojno kazali, da jim je splošno šolstvo zelo pri sercu, da pa se jim tudi ne more braniti, da bi o svoji lastni stvari ne smeli nič govoriti. Govori o novi šolski postavi, in pravi, da ni sicer popolna, vendar je delo, ktero učiteljstvu zagotavlja več samostojnosti, in da moramo vsi pripomoči, da se načela nove postave v duhu resnice uresničijo. Nova šolska postava pravi, da naj se učiteljem toliko dáje plače, da bodo mogli brez vseh neprimernih postranskih opravil mogli po svojem stanu spodobno živeti; vendar je vse to le prazni glas, dokler se učiteljem njihovi stan resnično ne zboljša.

Ako učitelji zahtevajo boljšo plačo, ne spolnujejo s tem le dolžnosti do sebe, temuč tudi do ljudstva, zato ker z boljšim

materijalnim stanjem ljudskih učiteljev bode se povzdignilo tudi šolstvo.

Poročevalec priporoča te le točke :

1. Nikjer se ne smejo učiteljevi dohodki znižati.
 2. Zadnja plača (Minimalgehalt) naj bode po vseh kronovinah enaka.
 3. Zadnja plača učiteljev v mestu in na deželi naj bode tudi enaka.
 4. Zadnja plača vsakega učitelja naj bode 600 gold., podučiteljeva pa 400 gold.
 5. Zeleti je, da bi učitelj na deželi za en del svojih postavnih dohodkov imel tudi nekaj zemljišča.
 6. Vsi dohodki v biri (žito in druge take reči) naj jenjajo, in škoda, ki bi se učitelju s tem godila, naj se povrača z gotovo plačo v denarjih.
 7. Vsakih pet let naj učitelj pa tudi podučitelj dobivata 50 gold. poboljška.
 8. Cerkvenikovim dohodkom (Messnereinnahmen) naj se učitelj odpove.
 9. Ako je učitelj tudi orglavec, naj dobiva za to službo plačilo iz cerkvene blagajnice; koliko naj bi bilo te plače, naj določi država s porazumljenjem s cerkveno gosposko.
 10. Država naj učiteljem, njihovim vdovam in sirotam pokojnino (penzijo) plačuje iz svoje blagajnice.
 11. Pokojnin in podpor, ki so si jih učitelji sami vstanovili, ne sme država učiteljem in njihovim vdovam in sirotam vštrevati in jim za voljo tega kaj manj plačevati.
 12. Učitelj naj ima pravico, da sme vsaki čas stopiti v pokoj.
 13. Kedar se učitelju daje višja služba, naj ne velja službena starost za podlago.
 14. Kjer je zmožnost in zvestoba enaka, določuje službeni čas.
- G. Jessen vsako teh toček prav jasno razlaga in stalno podpira, ter si s tem skozi in skozi pridobuje ogromno slavo vsega zbora.

G. Stangel iz Gödinga, pové več žalostnih zgledov o slabem materijalnem stanju ljudskih učiteljev na Markskem, in pravi, da bode kmali pomanjkovalo učiteljev, če se jim bode tako godilo.

G. Heller iz Dunaja pravi, da zboljšanje učiteljske plače ne sega samo do želodca, temuč do serca.

G. Hoffer iz Dunaja nasvetuje: Tretji splošni zbor avstrijskih učiteljev naj izreče, da s povzdigo šolstva je nerazdeljivo sklenjeno tudi boljše materialno stanje ljudskih učiteljev v vsi ogersko-avstrijski državi.

G. Lederer, pričakuje kmali boljših časov za učitelje, in pripoveduje lepo zgodbico, ki se je zgodila na Ogorskem. Neki ogerski učitelj je bil za zasluge poslavljen, in se je šel za to čast sam cesarju zahvalit. Pesvetli cesar ga je prijazno sprejel in mu djal: „Dokler bodem jaz vladal, bode učitelj na **pervi**, ne na zadnji stopnji v državi“.

G. Rott iz Altofena pripoveduje, da je bila nedavno na Ogorskem razpisana učiteljeva služba brez plače; samo hrano ima učitelj. Potem govori tudi o novih okrajnih šolskih oglednikih, in pravi, da naj bodo „bezirksschulinspektor-ji“ le skušeni **učitelji**, ne pa drugi, ki ne poznajo šole in njenih potreb.

G. Stang iz Pressburga zahteva, da naj bode učitelj to, kar je, in hoče, da naj se k točki 9. dostavi: „Vsako postransko opravilo učitelja zaderžuje v njegovem stanu“.

G. Stopper iz Maribora pravi, da naj minister za šolstvo tako dela in tirja, kakor minister za vojaštvo. Kar je treba za vojake, se koj dobi, naj se vzame, kjer koli; tako naj bode tudi pri šolstvu: Tirja naj se resno! — Tudi nasvetuje: Stalnemu odboru naj se naroči, da naj zborove sklepe o učiteljski plači pošlje vsem cisl. deželnim zborom in to precej, ker se bodo deželni zbori že v prvi polovici tega meseca začeli.

G. Herrmann marsikaj pomišlja o nasvetih za zboljšanje učiteljske plače, in pravi, da ne more glasovati za 600 gold. letnih dohodkov, ker ima že sedaj 700 gold. na leto.

G. Umlauft pravi, da na enem kraju učitelji premalo, na drugem pa preveč tirjajo. 600 gold. mu je premalo, da bi učitelj mogel (posebno v mestih) brez postranskih zaslužkov živeti. Točka 12., da sme učitelj vsaki čas stopiti v pokoj, se mu zdi nevarna. Ako učitelj vsaki čas sme službo popustiti, ga nasprotno tudi drugi smejo vselej dovoljno odstaviti in v pokoj poslati; to bi pa tudi za učitelja ne bilo dobro.

Poročevalec g. Jessen vsa nasprotna mnenja čversto zavrača.

Zbor potem sprejme vse g. Jessenove točke, samo 12. in drugi del 9. ne. Od drugih nasvetov so bili le Hoferjev in Stopperjev sprejeti.

S tem se končajo obravnave tretjega splošnega zbora avstrijskih učiteljev. (Konec prih.)

Dopisi in novice.

Iz Koroškega 17. sept. ♂ — Volitve v šolsko svetovalstvo so končane. Pri nas na Koroškem so volili učitelji vsakega okraja 3 zastopnike iz svoje srede. V Vélíkovcu se je to zgodilo na dan 4. učiteljskega zbora. V predvolitvi so vsi učitelji enoglasno volili glavnega učitelja in predstojnika učiteljskega društva g. J. Zimo v šolsko svetovalstvo; al drugi dan je bilo to drugače, ko je namreč okrajni glavar razjasnil, da more vsak izvoljenec postavno starost (24 let) imeti, imenuovani učitelj pa še te nima. Glasi so se potem nekako raznesli. Brž po volitvi je bil zbor. Govorilo se je posebno o harmoniji med šolo in starišim, o geometričnem nauku v ljudski šoli in Fröbelnovih otročjih vrtih, in potem še o čutji za lepo ali estetiko. — Prihodnji zbor bo 27. oktobra v Pliberku. — Šolskih inšpektorjev je na Koroškem 14, in so učitelji skoro z vsemi zadovoljni.

(„Nov.“)

Iz Gorice. Okrajni šolski nadzorniki so imenovani: Za mesto Gorica in (laško-slovenski) okraj gradiščanski g. Pet. Rajaković, ravnatelj normalke ali vadbice in učiteljske pripravljavnice v Gorici; za okolico goriško g. Franc Budal, gimn. učitelj v Gorici; za Tomin g. Andr. Žnidarčič, vikar na Ponikvah; za Sežano g. Franc Hafner, gimn. profesor v Gorici.

Za mestno okrajno šolsko svetovalstvo sta bila odločena v staršinstveni seji od 28. preteč. m. gg. dr. Frid. Della Bona, notar, in dr. Emil Nardini, advokat.

C. k. okrajna šolska svetovalstva zunaj Gorice, ki so se 1. sept. ustanovila, so sestavljena tako-le: goriško okolično: P. n. gg. glavarstveni komisar, bivši okrajni predstojnik, Ig. Mali, kot namestnik g. glavarja barona Pino-ta, predsednik; Franc Budal, okrajni šolski nadzornik; Jožef Marušič, katehet na normalki itd., kot zastopnik cerkve; Val. Kumar, učitelj na normalki, in Jož. Komavec, učitelj v Št. Andreži, kot zastopnika šole in učiteljstva; g. dr. Anton Žigon in g. Juh, učitelj v Rihenbergu, kot zastopnika okraja. — Tominsko: predsednik c. kr. okr. glavar g. Andr. Winkler; zastopnik cerkve dekan tominski g. Jak. Doljak; nadzornik g. vikar v Ponikvah, Andrej Žnidarčič; zastopnika okraja gg. Mih. Kacafura iz Tomina in Izidor pl. Pagliaruzzi, vel. posestnik in deželni poslanec v Kobaridu; zastopnika učiteljstva gg. Jak. Kogoj v Tominu in g. J. Dominko v Kobaridu. — Sežansko: predsednik g. okr. glavar Alojzi Polaj; za-

stopnik cerkve g. Ant. Ukmar, dekan-kanonik v Tomaji; nadzornik g. Franc Hafner; zastopnika učiteljstva duhovna gg. Jern. Brenc iz Dutovlj in Jož. Šlunder iz Lipe; zastopnika okraja dr. Ostertag, advokat v Sežani, in J. Šuc, posestnik v Lipi. — Gradiščansko: predsednik okr. glavar g. Da Mosto; zastopnik cerkve, dekan iz Gradišča, g. Karol Culot; nadzornik g. Pet. Rajakovič; zastopnika šole in učiteljstva gg. A. Perko, učitelj v Gradišči, in (duh.) Pet. Fabris, vikar in učitelj v Nogaredu; zastopnika okraja deželna poslanca gg. Ant. Dottori iz Ronk in Jož. Del-Torre iz Romansa. (Nadzornik g. R. zna tudi slovenski, ker spadajo pod Gradišče tudi mnoge slov. šole v Brdih in na spodnjem Krasu). — Sedeži teh okrajnih šolskih oblastnij so: Gorica, Tomin, Sežana in Gradišče. („Dom.“)

Iz Postenj na Notranjskem. Težka je naloga ljudskega učitelja, in srečen je tisti, ki jo more lepo izvrševati. Hudo je, ker učitelju zraven njegove težavne službe še druge skerbí grené njegovo življenje, in ko vidi, kako slabo se mu njegov trud povračuje in kako se mu njegova borna terdo zaslužena plača namesto zvikšuje še le kerči in prideržuje, da se še pošteno preživiti in svojemu stanu primerno oblačiti ne more, ter živi naj več le od milodarov dobrih ljudi; večkrat zgubi vse veselje do svojega stanu, upade mu ves up do boljše prihodnosti. Pri takih zadevah je za učitelja res prava spodbuda, če dobí dobrega prijatelja, ki mu svetuje in ga tolaži, in ti so dobri šolski ogledniki iz učiteljskega stanú; res prav odkritoserčno jim lahko razodevamo vse svoje vesele in žalostne prigodke, kajti resnica je, kar si ti „Tovars“ v svojem 14. listu t. l. izrekel „da le tam, kjer učitelj svojega sobrata učitelja nadzira in z njim po bratovsko ravná, tam se sme pričakovati kaj sadú od novega nadgledništva“. To se je pri nas notranjskih učiteljih pretečeni mesec uresničilo. Prišel je k nam naš okrajni šolski nadzornik in naše šole ogledal. Veseli smo bili sploh vsi, ko smo videli verlega učitelja kot svojega okrajnega nadzornika med nami. Práv bi bilo, da bi bili šolski nadzorniki povsod le učitelji, in sicer skušeni učitelji, kajti le učitelj je pravi izvedenec v tej zadevah. Postavljali naj bi se ti nadzorniki vsak v tistem okraji, kjer je učitelj, ker vsak učitelj svoje bližnje učitelje in druge okoliščine dobro pozná. Jeršè.

Iz Ljubljane. Načert za postavbo o šolskem ogledništvu so dobili kot vladini predlog še enkrat deželni zbori na spodnjem in zgornjem Avstrijskem, Marškem, Šleskem, v Terstu, na Tirolskem in Kranjskem. Ta načert je od prvega nekaj spremenjen, in upa se, da ga bodo deželni zbori sploh naj več tudi sprejeli. Tudi so se deželnim zborom izročili vladini predlogi zarad osnove vzdrževanja obertnijskih nadaljevalnih šol, zarad vravnave stalnega osnovanja, vzdrževanja in obiskovanja javnih ljudskih šol in tudi zarad realke. Plača, ki naj bi jo imeli ljudski učitelji, naj bi se ravnala po krajnih razmerah, in naj bi se delila v štiri razrede in sicer po 300, 400, 500 in 600 gold. na leto. Od 5 do 5 let naj bi učitelji dobivali pobiljška, 10% naj nižje plače tiste šole, pri kateri so poslednjič služili. Podučevanje v posebnih urah in cerkvenikova (mežnarjeva služba) ne sme biti dalje sklenjena z učiteljevo službo. Deželni zbori bodo imeli tedaj

letos mnogo dela o šolstvu. Kranjski deželni zbor je v šolski oddelek izvolil te le g. g.: Lipolda, dr. Bleiweisa, Sveteca, dekana Grabrijana in Tomana (Moravškega), dr. Costo (kot prednika) in barona Apfaltrerna. V vvodnem govoru je c. k. deželni predsednik g. Conrad pl. Eybesfeld zboru (po slovenski) med drugim tudi rekel: „Prepričan sem, častita gospóda, da so Vam resno na sercu vse deželne zadeve in da bodete z navadnim gorečim domoljubjem delovali v prid in blagor domovini svoji. Ne dvomim tedaj ni malo, da bodete s posebno skerbjo pretresli tudi važne nasvete, ki Vam jih bode v predstojęćih sejah vlada predložila, zlasti o šolskih in kmetovalskih zadevah“.

— Danes se začnē v vseh javnih in tudi zasebnih šolah novo šolsko leto, katero nam bode prineslo mnogo dela — pa morda tudi kaj več sadú, kakor marsiktero drugo. Bog daj!

— Na Českem so volitve v krajni in okrajni šolski svet učiteljem mnogo prizadjale. „Narodni Listy“ so českim učiteljem na serce govorili, da naj se ne vdeležujejo teh volitev; vendar je vladina stranka pridobila na svojo stran več naj boljših českih učiteljev. Učitelji v namešanih deželah so sedaj res pravi mučitelji.

— Deželni odbor na Marskem je za to in prihodnje leto odločil za vsako po 1200 gold. ljudskim učiteljem za uk v telovadstvu, da se bodo namreč o šolskih praznikih učili telovaditi. Ta uk se je letos pričel 17. avg.

— Sliši se, da bode dunajsko mesto ljudskim učiteljem, ki po novi postavi ne bodo več posebej podučevali, za to vsakemu po 200 gold. priverglo. Pri vsem tem pa, da se učiteljem boljša plača in Bog vé, kaj še vse obeta, se je na Dunaju mnogo učiteljev oglasilo in prosilo za službe pri železnici. Od obetanja človek ne živi.

— Dunajski mestni zbor je ministerstvo prosil, da naj se v vseh ljudskih mestnih šolah opustē javna šolska spraševanja, in da naj se na mesto teh na koncu šolskega leta obhajajo primerne šolske veselice.

— Pri letošnji skušnji za nastopne učitelje (22. in 23. preteč. m.) je bilo 7 učiteljev.

28. in 29. preteč. m. sta bila v Ljubljani učiteljska shoda, prvi dan za okolico, drugi dan za mestne učitelje. Drugo več o tem.

18. preteč. m. je v Celovcu umerl g. profesor Anton Janežič, nevtrudeni slovenski pisatelj, kateri se je edino vkvarjal le na lepoznavskem in učnem polju za blagor svoje domovine. Njegov spomin bode živel vedno med nami!

 Priloženo je naznanilo pedagog. knjig.

Listnica. Mnogim gg. dopisnikom: Hvala za spise! Pridejo drugo.

Odgovorni vrednik:
Andrej Praprotnik.

Tiskar in založnik:
Jož. Rudolf Mille.